

Perhehoidon sanasto

Sanasto

Jos luet sanastoa tietokoneella, voit klikata etsimäsi aiheen kohtaa sisällysluettelossa. Tällöin dokumentti vie sinut suoraan kyseiselle sinulle.

Ansionmenetykskorvaus	1
Ammatillinen tukihenkilö	1
Asiakassuunnitelma	1
Diagnoosi	2
Eläke	2
Harrastukset ja harrastusraha	2
Hoitopalkkio ja hoitopalkkion korottaminen	3
Hoitovapaa ja osittainen hoitovapaa	3
Huoltajuus	3
Huostaanotto.....	4
Huostassapidon lakkaaminen.....	4
Hätätilanne	5
Ilmoitusvelvollisuus	5
Itsenäistymisvarat.....	5
Julkisuus.....	5
Jälkihuolto.....	6
Jälleenyhdistäminen	6
Kaltoinkohtelu	6
Kasvatus.....	7
Kiintymyssuhde	7
Kiireellinen sijoitus	7
Kotihoidon tuki	8
Kotikunta	8
Koulutus.....	8
Kulukorvaus	8
Kuritusväkivalta	8
Käynnistämiskorvaus	9
Käyttövarat	9
Lainsäädäntö	9
Lapsen kehitys	10

Lapsen kuuleminen.....	10
Lapsen oikeudet perhehoidossa.....	10
Lapsen oireilu	10
Lapsilisä.....	11
Laskut.....	11
Lasten määrä	11
Loma	11
Lomitus / lomitusperhe	11
Lyhytaikainen perhehoito.....	11
Matkakulut	12
Menneisyyden käsittely.....	12
Mentorointi	12
Muuttoilmoitus.....	13
Opintojen tukeminen	13
Opintotuki- ja opintoraha.....	13
Pahoinpitely.....	13
Palkkionmaksu.....	14
Pankkitili	14
Parisuhde.....	14
Passi	14
Perheen jälleenyhdistäminen.....	15
Perhehoidon tukitiimi.....	15
Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastus.....	15
Perhehoidon ohjaus, psykologi	15
Perhehoitajan oikeudet.....	15
Perhehoitajan sairastuminen	16
Perhehoitajan vapaat	16
Perhehoitajan velvollisuudet.....	16
Perhekoti	16
Pitkäaikainen perhehoito	16
Puhelinkulut.....	17
Päivähoito	17
Rajoitus / rajoittaminen sijaishuollossa.....	17
Rikostaustaote	18
Rippikoulu.....	18

Rokotukset.....	18
Salassapito.....	18
Sijaishoito	19
Sopeutumisvalmennus	19
Sukulaissijoitus, läheisverkostosijoitus.....	19
Terveys ja terveydentila	20
Terveydenhuoltomenot.....	20
Tilapäinen lastenhoito	21
Toimeksiantosopimus.....	21
Toimeksiantosopimuksen irtisanominen	21
Toimeksiantosopimuksen purkaminen	21
Tuetut lomat.....	22
Tukiperhe / tukihenkilöt.....	22
Työnohjaus	22
Työttömyysetuudet	23
Vaitiolovelvollisuus.....	23
Vakuutukset.....	23
Valmennus.....	23
Vammaistuki.....	24
Vanhempainpäiväraha.....	24
Vapaapäivät ja vapaan järjestäminen	24
Vastuutyöntekijä.....	25
Verotus	25
Vertaistuki	25
Väkivalta	25
Yhteydenpito	26
Yhteydenpidon rajoittaminen	26
Yleinen asumistuki.....	27

Ansionmenetykskorvaus

Sijoituksen alussa tai sijoitettavan lapsen ollessa pieni toisen perhehoitoperheen vanhemmista voi olla tarpeen jäädä kotiin hoitamaan lasta. Tältä ajalta maksetaan lapsikohtaista ansionmenetykskorvausta. Tarve kotiin jäämiseen arvioidaan yhdessä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Eksote maksaa ansionmenetykskorvausta enintään peruskoulun toisen vuosiluokan jälkeisen heinäkuun loppuun. Ks. ansionmenetykskorvauksen vuosittain tarkistettava suuruus perhehoidon oppaasta.

Ammatillinen tukihenkilö

Ammatillinen tukihenkilö on esimerkiksi sosiaali-, terveys-, kasvatusta tai nuorisotyön ammattilainen, jolla on kokemusta lasten ja nuorten kanssa työskentelystä. Sijoitetun lapsen on sosiaalityöntekijän päätöksellä mahdollista saada tuekseen ammatillinen tukihenkilö, joka lapsen sosiaalityöntekijän arvioiman tarpeen mukaisesti työskentelee lapsen ja hänen läheisverkostonsa kanssa. Ammatillisen tukihenkilön työskentely on suunnitelmallista ja tavoitteellista työtä lapsen arjessa ja lapselle tärkeissä toimintaympäristöissä. Ammatilliset tukihenkilöt voivat tehdä myös perhetyötä ja tukea sijoitetun lapsen ja perhehoitajien vuorovaikutusta. Työn tavoitteet ja toiminta räätälöidään lapsen ja hänen lähipiirinsä yksilöllisten tarpeiden ja tilanteen mukaan. Ammatillinen tukihenkilö raportoi työskentelystään säännöllisesti lapsen sosiaalityöntekijälle.

Asiakassuunnitelma

Perhehoitoon sijoitetulle lapselle laaditaan vähintään kerran vuodessa asiakassuunnitelma. Tarvittaessa ja muutostilanteissa asiakassuunnitelma voidaan tehdä useammin. Ennen asiakassuunnitelman laatimista pidetään asiakassuunnitelmanneuvottelu, johon osallistuvat lapsi, lapsen huoltajat, perhehoitajat sekä lapsen sosiaalityöntekijä. Mukaan neuvotteluun voidaan pyytää myös muita lapsen tilanteen arvioinnin kannalta tärkeitä henkilöitä. Asiakassuunnitelma voidaan koota myös osissa. Asiakassuunnitelma sitoo sen tekoon osallistuneet tukemaan lapsen yksilöllistä kasvua ja kehitystä.

Asiakassuunnitelmassa arvioidaan lapsen nykytilannetta sekä lapsen vahvuuksia ja tarpeita. Asiakassuunnitelmassa asetetaan tavoitteet sijoitukselle ja perhehoidolle sekä arvioidaan aiemmin asetettujen tavoitteiden toteutumista. Asiakassuunnitelmassa sovitaan lapsen hoitoa ja kasvatusta koskevista tärkeimmistä pääkohdista, joiden mukaan perhehoitajat tekevät lasta koskevat arjen tilanteiden edellyttämät päätökset. Asiakassuunnitelmaan kirjataan usein myös tarkasti, miten lapsen ja hänelle läheisten henkilöiden yhteydenpito ja tapaamiset järjestetään.

Asiakassuunnitelmaa tehtäessä on tärkeää huomioida lapsen oma mielipide lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Siksi lapsen on hyvä olla mukana asiakassuunnitelmanneuvottelussa, vaikka lapsi ei osallistuisikaan koko aikaa. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä lähettää asiakassuunnitelman 12 vuotta täyttäneelle

lapselle, lapsen huoltajille ja perhehoitajille. Perhehoitaja käy lapsen kanssa läpi asiakassuunnitelmassa päätetyt asiat lapsen ikätason mukaisesti. Asiakassuunnitelmaan kirjataan myös, miten lapsi saa yhteyden asiastaan vastaavaan työntekijään.

Diagnoosi

Kun epäily lapsen sairaudesta tai vammaisuudesta herää, on syytä viipymättä neuvotella lapsen sosiaalityöntekijän kanssa. Näin lapsi saa mahdollisimman pian tarvitsemansa avun.

Mikäli lapsella on jokin hoitoa tai kuntoutusta vaativa sairaus tai vamma, on tärkeää, että hänelle tehdään diagnoosi. Diagnoosin saamisen jälkeen perhehoitaja voi hakea Kelan hoitotukea ja osittain tai kokonaan korvattavia lääkkeitä. Myös sopeutumisvalmennuskursseille pääseminen edellyttää diagnoosia.

Diagnoosi helpottaa yleensä koko perheen elämää. Kun tietää, että lapsen vaikeuksiin on selkeä lääketieteellinen syy, niihin on helpompi suhtautua. Potilasjärjestöistä saa vertaistukea ja neuvoja arkielämän ongelmiin.

Lapsen kasvaessa ja kehittyessä diagnoosi saattaa muuttua. Tärkeintä on, että lapsen tarvitsema kuntoutus aloitetaan mahdollisimman varhain. Tärkeää on myös, että perhehoitaja ja lapsen läheiset näkevät lapsen lapsena eikä ainoastaan haasteiden ja diagnoosin kautta.

Eläke

Perhehoitaja on toimeksiantosuhteessa Eksoteen, eli kyse ei ole työstä. Maksetusta hoitopalkkiosta kertyy perhehoitajalle eläkettä. Perhehoitajan eläketurvasta säädetään kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelaisissa.

Sijoitetulle lapselle mahdollisesti maksettava eläke peritään ja se kerryttää lapsen itsenäistymisvaroja.

Harrastukset ja harrastusraha

On toivottavaa, että lapsella on jokin hänen taipumuksiaan vastaava ja lasta itseään kiinnostava säännöllinen harrastus. Lapsella on oikeus harrastaa itselleen tärkeää asiaa, sillä se tukee monin tavoin lapsen kasvua ja kehitystä sekä kaverisuhteita. Lapsen harrastuksiin myönnetään vuosittain harrastusraha. Sijoitetulle lapselle tuetaan lähtökohtaisesti yhtä harrastusta, josta lapsi on itse kiinnostunut. Harrastusrahalla ja kulukorvauksella katetaan lapsen harrastukset ja tavanomaisista harrastusvälineistä, kuten sisä- ja ulkoliikuntavälineistä sekä pyörästä, aiheutuvat kustannukset.

Harrastusraha maksetaan perhehoitajan tilille vuosittain tammikuussa. Harrastusrahan suuruus riippuu lapsen iästä. Mikäli lapsen harrastuskulut ylittävät maksetun harrastusrahan määrän, arvioi lapsen sosiaalityöntekijä kunkin lapsen kohdalla yksilöllisesti tarvittavan lisätuen määrän. Erityinen peruste harrastusrahaa kaltaimpaan harrastukseen voi olla esimerkiksi harrastuksen terapeuttinen merkitys lapselle, lapsen erityisen

pitkälle edennyt harrastus tai lapsen erityinen menestyminen harrastuksessaan. Ks. lapsen iän mukaan maksettavan harrastusrahan suuruus sekä harrastamisesta tarkemmin perhehoidon oppaasta.

Hoitopalkkio ja hoitopalkkion korottaminen

Sijoitetun lapsen hoidosta maksetaan perhehoitajalle hoitopalkkio, joka lasketaan perhehoitajalle tuloksi. Hoitopalkkio on veronalaista tuloa. Perhehoitajalle kuuluu täysi hoitopalkkio niiltä kuukausilta, joiden aikana lapsi asuu 14 vuorokautta perhekodissa. Mikäli perhekotiin sijoitettu nuori asuu esimerkiksi opiskelujen vuoksi osan ajasta toisella paikkakunnalla, maksetaan perhehoitajalle alennettua hoitopalkkiota. Perhehoitaja voi olla työttömänä työnhakijana ja saada työttömyyskorvausta, vaikka saa hoitopalkkiota, koska perhehoitaja ei ole työsuhteessa Eksoteen.

Hoitopalkkiota korotetaan, mikäli perhekotiin sijoitettu lapsi saa Kelan myöntämää vammaistukea. Vammaistuki peritään hoidonkorvauksena ja hoitopalkkiota korotetaan. Hoitopalkkion korotus on kolmiportainen Kelan myöntämän vammaistuen mukaisesti: perusvammaistuen, korotetun vammaistuen ja korkeimman vammaistuen perusteella. Hoitopalkkiota voidaan tilapäisesti korottaa myös silloin, kun lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä arvioi lapsen hoidon erityisen vaativaksi. Ks. hoitopalkkion ja korotusosan vuosittain tarkistettavat suuruudet perhehoidon oppaasta.

Hoitovapaa ja osittainen hoitovapaa

Työsopimuslaki antaa perhehoitajallekin oikeuden hoitovapaaseen tai osittaiseen hoitovapaaseen eli lyhennettyyn työaikaan lapsensa tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi. Sijoitettua, alle 3-vuotiasta lasta voi siis jäädä hoitamaan hoitovapaalle. Sijoitetusta lapsesta ei kuitenkaan makseta kotihoitoa tukea.

Työajan lyhentäminen sijoitetun lapsen hoidon vuoksi, ei oikeuta samaan osittaista hoitorahaa. Jos perhehoitajalla on oikeus lasten kotihoitoon tai yksityisen hoidon tukeen oman lapsen vuoksi, etuuden määrää laskettaessa sijoitettua lasta ei huomioida perheen kanssa ja hoitopalkkio huomioidaan hoitolisään vaikuttavana tulona.

Huoltajuus

Huoltajuus ei muutu, vaikka lapsi otetaan huostaan. Yleensä sijoitetun lapsen huoltajia ovat hänen biologiset vanhempansa tai toinen heistä. Huoltajalla on oikeus sanoa mielipiteensä lastaan koskevista tärkeistä asioista. Sijoitetun lapsen huoltajalla säilyy oikeus päättää lapsen nimestä, uskonnosta ja kansalaisuudesta. Huoltajalla on oikeus myös päättää lapsen osallistumisesta koulun ja päivähoitoon ryhmäkuviin, lapsen esiintymisestä tunnustettavasti julkisuudessa, esimerkiksi lehdessä, sekä lapsen teosten näkymisestä esillä lapsen nimellä. Huoltaja päättää myös lapsen osallistumisesta uskonnon opetukseen. Huoltajalla on oikeus saada

päivähoidon ja koulun vanhemman tunnukset, esimerkiksi wilma-tunnukset, sekä lukea lapsen kanta-palvelussa olevat tiedot. Lähtökohtaisesti huoltaja tulee kutsua päivähoidon, koulun ja terveydenhuollon verkostoneuvotteluihin. Huoltajalla säilyy myös oikeus lapsen talousasioihin, esimerkiksi pääsy lapsen pankkitilille.

Huostaanotossa päätösvalta lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta ja muusta huolenpidosta siirtyy sosiaalitoimelle. Sosiaalitoimella on tarvittaessa oikeus päättää myös lapselle tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta. Sijoittamalla lapsen perhehoitoon sosiaalitoimi on oikeuttanut perhehoitajan vastaamaan lapsen jokapäiväisestä kasvatuksesta ja hoidosta. Lapsen jokapäiväiseen hoitoon kuuluu myös lapsen koulunkäynnistä, hammashuollosta, terveydenhuollosta ja harrastuksista huolehtiminen. Näihin liittyen perhehoitaja saa usein täytettäväksi lomakkeita, joihin pyydetään huoltajan allekirjoitusta. Perhehoitaja voi allekirjoittaa tällaiset lomakkeet ja esimerkiksi lapsen koulutodistukset tai kokeet, vaikka ei ole lapsen huoltaja. Erityisen tuen päätöstä ja vastaavia isompia päätöksiä tai sopimuksia perhehoitaja ei voi itsenäisesti allekirjoittaa, vaan ne tulee toimittaa lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Perhehoitajan kannattaa epävarmoissa tilanteissa olla aina yhteydessä sosiaalityöntekijään.

Huostaanotto

Lastensuojelulain 40 pykälän mukaan sosiaaliviranomaisilla on velvollisuus ottaa lapsi huostaan ja järjestää hänelle sijaishuolto, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihitteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Huostaanottoon ja sijaishuollon järjestämiseen voidaan kuitenkin ryhtyä vain, jos lastensuojelun avohuollon tukitoimet eivät ole sopivia, mahdollisia tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi.

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi, ja osana sijaishuollon työskentelyä arvioidaan mahdollisuutta perheenyhdistämiseen ja huostassapidon lopettamiseen. Sosiaalihuollosta vastaavalla toimielimellä on oikeus päättää huostaanotetun lapsen olinpaikasta, hoidosta, kasvatuksesta, valvonnasta, muusta huolenpidosta ja näiden toteuttamiseksi tarpeellisesta opetuksesta ja terveydenhuollosta.

Huostassapidon lakkaaminen

Huostaanotto on voimassa toistaiseksi, ja huostassapito lakkaa viimeistään, kun nuori täyttää 18 vuotta. Huostassapito voidaan lakkauttaa milloin tahansa, mikäli lapsen biologisten vanhempien tilanne muuttuu niin, että huostaanoton tarve lakkaa. Lapsen huoltajat ja/tai 12 vuotta täyttänyt lapsi voivat anoa huostaanoton lakkauttamista. Silloin sosiaalityöntekijät tutkivat lapsen tilanteen. He arvioivat sitä, onko lapsen edun mukaista muuttaa takaisin biologisten vanhempien luokse vai jatkaa asumista sijaisperheessä. Sosiaalityöntekijät kuulevat asiasta sekä lasta, tämän biologisia vanhempia että perhehoitajia. Tämän jälkeen asiassa tehdään aina valituskelpoinen päätös. Perhehoitajan on hyvä muistaa, että lapsen sijoituksen kestoa ei voida määritellä ennalta eivätkä kaikki lapset elä perhekodissa täysi-ikäisyyteensä asti.

Hätätilanne

Akuuteissa hätätilanteissa perhehoitajan tulee soittaa yleiseen hätänumeroon 112, josta voi hälyttää poliisin, ambulanssin tai palokunnan. Kun perhehoitaja virka-aikana tarvitsee nopeasti muuta apua tai neuvoja lapsen tilanteesta, tulee tavoitella lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää. Mikäli sosiaalityöntekijä ei ole tavoitettavissa, voi olla yhteydessä muihin Eksoten sijaishuollon työntekijöihin. Virka-ajan ulkopuolella neuvoja ja apua äkillisiin tilanteisiin saa Eksoten alueella Etelä-Karjalan sosiaali- ja kriisipäivystyksestä tai lastensuojelupäivystyksestä. Eksoten alueen ulkopuolella asuvien perhehoitajien on hyvä olla virka-ajan ulkopuolella yhteydessä oman asuinpaikkakunnan toimijoihin.

Ilmoitusvelvollisuus

Perhehoitajalla on velvollisuus ilmoittaa omista tai hänelle sijoitetun lapsen olosuhteissa tapahtuneista muutoksista lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Tällaisia muutoksia ovat esimerkiksi muutos perhehoitajan hoidettavana olevien lasten lukumäärässä tai kotona lapsia hoitamassa olleen perhehoitajan töiden aloittaminen. Ilmoittaa tulee myös esimerkiksi perhehoitajan perhesuhteissa ja terveydentilassa sekä palkkoiden ja korvausten maksuperusteissa tapahtuvista muutoksista. Ilmoitusvelvollisuus koskee erityisesti sijoitettujen lasten poissaoloja ja perhekodin olosuhteissa tapahtuneita muutoksia.

Itsenäistymisvarat

Eksote perii sijoituksen aikana lapselle tulevat tulot, esimerkiksi eläkkeet ja vammaistuet, hoidon korvauksena. Myös lapsen vanhemmilta voidaan periä korvausta lapsen hoidosta. Näistä tuloista Eksote tallettaa kalenterikuukausittain 40 prosenttia lapselle itsenäistymisvaroiksi. Varat ovat nuoren käytettävissä hänen täytettyään 18 vuotta ja niiden käytöstä päättävät nuori ja sosiaalityöntekijä yhdessä. Itsenäistymisvaroilla hankitaan usein nuoren ensimmäisen oman kodin varusteet. Itsenäistymisvarojen määrä vaihtelee sen mukaan, kuinka suuret tulot lapsella on ollut sijoituksen aikana. Jos lapselle ei ole kertynyt sijoituksen aikana itsenäistymisvaroja, Eksote avustaa nuorta itsenäistymiseen tarvittavissa välttämättömissä hankinnoissa.

Julkisuus

Perhekodissa asuva lapsi ei ilman huoltajien lupaa saa esiintyä tunnistettavasti tiedotusvälineissä, mikä on hyvä huomioida esimerkiksi päiväkodin ja koulun kuvaustilanteissa. Lapsen kuvaa ei saa julkaista lehdessä tai internetissä, häntä ei saa haastatella radiossa tai televisiossa eikä hänestä otettuja kuvia tai videoita saa muutenkaan julkisesti esittää, elleivät hänen huoltajansa ole antaneet siihen kirjallisesti lupaa. Perhehoitajien tulee olla tarkkana siitä, etteivät jaa sosiaalisessa mediassa sijoitettua lasta koskevia asioita, kuvia tai videoita.

Päiväkotia tai koulua käyvät lapset saavat päiväkodin tai koulun kautta kuvaustilanteisiin lomakkeet, joilla huoltaja voi antaa luvan lapsen kuvaamiseen ja haastattelemiseen. Mikäli sijaisperhe ei ole yhteydessä lapsen

huoltajiin, voi sosiaalityöntekijältä kysyä, onko hänen mahdollista saada huoltajilta lupapaperiin allekirjoitukset.

Rajoitukset eivät koske perhekodin omaan käyttöön otettuja valokuvia ja videoita, joita katsellaan perhepiirissä, sukulaisten tai perheen ystävien kanssa. Myös sijoitetulle lapselle valokuvat ja videot hänen arkisesta elämästään perhehoidossa ovat tärkeitä myöhemmässä elämänvaiheessa oman elämäntarinan ja identiteetin rakentumisessa. Perhehoitajan on tärkeää kuvata lasta ja hänen elämäänsä perhehoidossa eri vaiheissa ja tilanteissa. Kuvista lapsi saa tukea mahdolliseen myöhempään elämänkulkunsa työstämiseen. Suositeltavaa on myös, että perhehoidossa lapsen kanssa täytetään minäkirjaa.

Jälkihuolto

Huostassapidon lakkaamisen jälkeen täysi-ikäinen nuori voi siirtyä jälkihuoltoon. Jälkihuollon tarkoituksena on tukea nuorta hänen aloittaessaan itsenäistä elämää. Oikeus jälkihuoltoon säilyy, vaikka huostaanotto lakautettaisiin ennen lapsen täysi-ikäiseksi tuloa.

Perhehoitajien tehtävänä on tukea nuorta itsenäisen elämän ja asumisen edellyttämässä taidoissa, joiden harjoittelu on hyvä aloittaa viimeistään peruskoulun viimeisellä luokalla. Nuoren kanssa tulee keskustella esimerkiksi rahankäytöstä, sosiaalisista suhteista, taloudenpidosta, omasta hyvinvoinnista huolehtimisesta ja täysi-ikäistymistä seuraavista velvollisuuksista ja oikeuksista. Asiakassuunnitelmaan on hyvä kirjata itsenäistymisen osa-alueet, joissa nuori tarvitsee harjoitusta ja erityistä tukea. Nuoren siirryttyä jälkihuoltoon työntekijä laatii yhdessä nuoren kanssa jälkihuollon asiakassuunnitelman, johon kirjataan nuoren omat tavoitteet ja yhdessä havaitut tuen tarpeet.

Jälleenyhdistäminen

Sijaishuoltoa toteutettaessa otetaan lapsen edun mukaisella tavalla huomioon tavoite perheen jälleenyhdistämisestä. Huostassapidon lopettaminen ja lapsen siirtyminen biologisten vanhempien luokse edellyttävät lapsen ja vanhempien tilanteen arviointia ja huolellista valmistelua. Huostassapitoa voidaan kuitenkin jatkaa vain, jos sen lakkauttaminen on selvästi lapsen edun vastaista. Mikäli perheen jälleenyhdistäminen käynnistetään, perhehoitajan velvollisuus on tukea prosessia, vaikka hän itse ei kokisi sitä parhaaksi ratkaisuksi.

Kaltoinkohtelu

Lapsen kaltoinkohtelu on lapsen kohtelemista tai kasvattamista lapsen fyysisiä, sosiaalisia tai henkisiä rajoja rikkovalla tavalla. Kaltoinkohtelu vahingoittaa lasta, ja sillä voi olla pitkään kestäviä vaikutuksia lapsen kasvuun ja kehitykseen. Kaltoinkohteluksi luetaan fyysisen väkivallan lisäksi lapsen tarpeiden laiminlyönti, taloudellinen tai sosiaalinen vallankäyttö, henkinen väkivalta ja nimittely, seksuaaliväkivalta ja uskonnollinen väkivalta. Huostaanotetulla lapsella on usein taustallaan kaltoinkohtelua, mikä saattaa heijastua lapsen arkeen perhehoidossa. Lapsen oireiluun on syytä hakea apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Myös perhe-

kodin kasvatuksen tulee olla sellaista, että se kunnioittaa lapsen itsemääräämisoikeutta sekä henkistä ja fyysistä koskemattomuutta. Esimerkiksi sijoitetun lapsen jättäminen tavalla tai toisella ulkopuoliseksi perheeseen yhteisistä asioista ja tekemisistä voi lapsen näkökulmasta olla kaltoinkohtelua. Lasta ei myöskään saa vieroittaa biologisista vanhemmistaan, ks. yhteydenpito.

Kasvatus

Lapsen hoidon ja kasvatuksen lähtökohtana on turvata lapselle hänen kasvuaan ja kehitystään tukeva sekä turvallinen kasvuympäristö. Lasta tukeva kasvatus sisältää lapsen perushoidon ja huolenpidon lisäksi pysyvyyttä, jatkuvuutta ja ennustettavuutta sekä hellyyttä ja läheisyyttä lapsen ikätason mukaisella tavalla. Lasta ei saa kasvatuksen nimissä rangaista ruumiillisesti, alistaa henkisesti tai kohdella muutoin loukkaavalla tavalla. Lasta ei myöskään perhehoidossa saa rangaista kotilomien perumisella tai puuttumalla lapsen käyttövaroihin. Myönteinen, lasta kannustava sekä keskusteleva kasvatus tukee lapsen kasvua ja kehitystä parhaalla tavalla.

Kiintymyssuhde

Sijoitettu lapsi voi aluksi tuntua vieraalta, ja lapsi tuo mukanaan perhekotiin omat tapansa ja tottumuksensa. Jokainen lapsi on myös erilainen sosiaalisilta ja vuorovaikutustaidoiltaan. Kiintymyssuhteen syntyminen voi viedä aikaa, ja sijoituksen alussa esille voi nousta vaikeasti käsiteltäviä tunteita. On hyvä tiedostaa, että kiintymys rakentuu vähitellen osana arkista huolenpitoa ja läheisyyttä. Mikäli kiintymyssuhdetta ei kuitenkaan ajan kuluessa synny, kannattaa olla yhteydessä sosiaalityöntekijään. Pienen lapsen kohdalla apua ja neuvoja kannattaa rohkeasti kysyä myös neuvolasta. Erityisesti useita traumoja kokeneiden lasten ja nuorten voi olla vaikeaa luoda uutta luottamusta ja kiintymystä uusiin aikuisiin. Kiintymyssuhteen haasteisiin on kuitenkin saatavissa apua ja tukea. Kiintymyssuhteen häiriöissä tai kiintymyssuhteen vahvistamiseksi voidaan tarvita vuorovaikutusterapiaa, johon myös perhehoitaja osallistuu. Perhehoitajalla on siten oltava valmius myös itse osallistua terapiaan lapsen kanssa.

Kiireellinen sijoitus

Sosiaalityöntekijä sijoittaa lapsen kiireellisesti silloin, kun lapsi on välittömässä vaarassa. Kiireellinen sijoitus on voimassa korkeintaan 30 päivää. Poikkeustapauksessa sosiaalityöntekijät voivat jatkaa kiireellisen sijoituksen voimassaoloaikaa. Kiireellinen sijoitus voi tällöin kestää enintään 60 päivää sijoituksen alkamisesta. Kiireellisen sijoituksen aikana voidaan aloittaa huostaanoton valmistelu, jolloin kiireellinen sijoitus on voimassa siihen asti, kunnes päätös huostaanotosta on lainvoimainen.

Kotihoidon tuki

Sijoitettua lasta kotiin hoitamaan jäävä sijaisvanhempi ei ole oikeutettu kotihoidontukeen. Monet sijaisvanhemmat ovat sijoituksen alussa jääneet vuorotteluvapaalle. Sijaisvanhempi saa silloin vuorotteluvapaakorvauksen lisäksi kotona lasta hoitavan perhehoitajan palkkion. Vuorotteluvapaasta saa lisätietoa muun muassa työ- ja elinkeinotoimistosta ja Kelasta.

Kotikunta

Lapsen kotikunta (sijoittajakunta) ei muutu, vaikka lapsi sijoitetaan perhehoitoon toiseen kuntaan. Huostaa otetun lapsen kotikunta säilyy siis samana täysi-ikäistymiseen asti. Sijoitetun lapsen muuttoilmoitukseen merkitään perhekodin osoite ja asuinkunta aina tilapäisinä. Ks. muuttoilmoitus.

Koulutus

Eksote järjestää perhehoitajille vuosittain täydennyskoulutusta. Täydennyskoulutuksista lähetetään perhehoitajille tietoa sähköpostilla tai kirjeitse. Koulutukset voivat olla esimerkiksi yksittäisiä kokoontumisia tai useamman kerran toteutuvaa ryhmätoimintaa. Toiveita järjestettävästä koulutuksesta ja aiheista voi kertoa sijaishuollon työntekijöille.

Perhehoitajille sopivaa koulutusta järjestävät myös muun muassa Perhehoitoliitto, Pelastakaa Lapset ry ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Niistä saa hyvin tietoa netistä. Perhehoitajat vastaavat itse muun kuin Eksoten järjestämän koulutuksen kustannuksista.

Kulukorvaus

Perhehoitajalle maksetaan hoitopalkkion lisäksi kulukorvausta. Kulukorvaus kattaa lapsen hoidosta aiheutuvat jokapäiväiset menot, kuten asumisen, vaatteet, puhelinkulut, ruoan ja hygieniamenot. Kulukorvaukseen sisältyvät myös tavanomaiset terveydenhuoltomenot, kuten käsikauppalääkkeet, satunnaiset antibioottikurit ja poliklinikkamaksut. Pitkäaikaisen sairauden hoitoon tarvittavat, lääkärin määräämät reseptilääkkeet korvataan perhehoitajalle erikseen kuitteja vastaan. Lisäksi kulukorvaus kattaa lapsen passista ja lomamatkoista aiheutuvat kulut. Kulukorvaukseen sisältyvät myös lapselle maksettavat käyttövarat. Ks. vuosittain tarkistettavan kulukorvauksen suuruus perhehoidon oppaasta.

Kuritusväkivalta

Kuritusväkivalta on fyysistä väkivaltaa, jolla aikuinen pyrkii rankaisemaan tai säätelemään lapsen käyttäytymistä aiheuttamalla lapselle kipua tai epämiellyttävää olon.

Kuritusväkivaltaa on esimerkiksi läpsiminen, riuhtominen, tukistaminen, luunappien antaminen ja nipistäminen. Suomessa kuritusväkivallan käyttö on lailla kiellettyä. Ks. myös kaltoinkohtelu.

Käynnistämiskorvaus

Perhehoidon käynnistämisympäristössä perhehoitajat hankkivat perhekotiin sijoitettavalle lapselle välttämättömät tarvikkeet. Tällaisia ovat esimerkiksi sänky, hoito- tai kirjoituspöytä, kirjoituspöydän tuoli, vuodevaatteet, rattaat ja turvaistuin. Käynnistämiskorvauksella hankittavista tarvikkeista kannattaa keskustella ennen hankintoja perhehoidon sosiaalityöntekijän kanssa.

Lapselle ostetuista tarvikkeista tulee säilyttää kuitit ja lapsen tarvitsemat hankinnat on hyvä maksaa erillään perheen muista hankinnoista, jolloin perhehoitaja saa erilliset kuitit lapselle tehdyistä hankinnoista. Käynnistämiskorvauksella tehdyt hankinnat ovat lapsen omaisuutta.

Käynnistämiskorvauksesta voi tehdä lapselle hankintoja maksimissaan kolmen kuukauden ajan perhehoidon alkamisesta. Käynnistämiskorvauksen vuosipöytä on 25 %.

Käyttövarat

Lapselle maksettavat käyttövarat sisältyvät kulukorvaukseen. Käyttövarat voi maksaa lapselle viikko- tai kuukausirahana joko lapselle käteisenä tai siirtämällä lapsen tilille. Perhehoitajan tulee pitää kirjaa lapselle maksetuista käyttövaroista. Alle 15-vuotiaan käyttövaran tulee perhehoitajalain mukaan vastata hänen yksilöllistä tarvettaan. 15 vuotta täyttäneen käyttövara on lain mukaan vähintään 1/3 Kelan elatustuen määrästä. Perhehoitajan tulee tarvittaessa pystyä esittämään sosiaalityöntekijälle vuoden lopussa selvitys lapselle maksetuista käyttövaroista, jotka lapsi on kuitannut saaneensa. Lapsen käytös perhehoidossa ei vaikuta lapsen oikeuteen saada hänelle kuuluvat käyttövarat. Lapsella on myös oikeus itse päättää, miten käyttövaransa käyttää. Perhehoitajien on kuitenkin hyvä käydä keskustelua rahankäytöstä lapsen iän ja kehitystason mukaan. Ks. käyttövarojen vuosittain tarkistettava suuruus perhehoidon oppaasta.

Lainsäädäntö

Perhehoidon toteutuksessa noudatetaan seuraavia säädöksiä niihin myöhemmin tehtyine muutoksineen: perhehoitolaki (263/2015), lastensuojelulaki (417/2007), sosiaalihuoltolaki (1301/2014) ja Sosiaalihuoltoasetus (607/83), laki yksityisistä sosiaalipalveluista (922/2011), laki (190/2019) ja asetus (556/1994) lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta, laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), laki (734/1992) ja asetus (912/1992) sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista, hallintolaki (434/2003), laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019), kotikuntalaki (201/1994), tietosuojalaki (1050/2018), EU:n yleinen tietosuojaasetus (EU) 2016/679, julkisten alojen eläkelaki (81/2016), työtaturma- ja ammattitautilaki (459/2015) ja sairausvakuutuslaki (1224/2004).

Lapsen kehitys

Perhehoitajat saavat lapsen muuttaessa perhehoitoon sosiaalityöntekijältä ja mahdolliselta toiselta sijais-huoltopaikalta lapsen hoidossa ja huolenpidossa tarvittavat tiedot lapsen kehityksestä, tavoista ja tottumuk-sista. Lapsen kehitystä seurataan neuvolassa ja koulussa sekä osana sijaishuollon työskentelyä. Mikäli perhe-hoitajalle herää huolta lapsen kasvusta tai kehityksestä, asiasta kannattaa olla yhteydessä lapsen sosiaali-työntekijään varhaisessa vaiheessa. Myös neuvolasta ja kouluterveydenhuollosta saa tukea lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvissä kysymyksissä. Ks. myös lapsen oireilu.

Lapsen kuuleminen

Lastensuojelulain mukaan lapsen mielipide tulee aina ottaa huomioon häntä koskevassa päätöksenteossa. 12 vuotta täyttänyttä lasta kuullaan Hallintolain mukaisen kuulemismenettelyn mukaisesti. Siksi sosiaalityön-tekijä tapaa lasta ilman perhehoitajan läsnäoloa esimerkiksi ennen asiakassuunnitelmaa. Pienten lasten mie-lipiteen selvittämisessä käytetään apuna toiminnallisia menetelmiä, kuten Nalle-kortteja, Elämän tärkeät asiat -kortteja tai erilaisia pelejä ja piirrostehtäviä. Isommat lapset voivat halutessaan myös soittaa tai kirjoit-taa sosiaalityöntekijälleen. Perhehoitajien velvollisuus onkin kannustaa lasta yhteydenpitoon sosiaalityönte-kijän kanssa sekä tukea lapsen ja sosiaalityöntekijän suhdetta. On tärkeää, että lapsi osallistuu itse myös asia-kassuunnitelman tekoon, jos se on mahdollista.

Lapsen oikeudet perhehoidossa

Sijoitetulle lapselle on nimetty hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä, jonka tulee tavata lasta henkilö-kohtaisesti riittävän usein. Sosiaalityöntekijän tehtävä on myös kertoa lapselle hänen ikä- ja kehitystasonsa mukaisesti huostaanoton syyt, lapsen tilanteessa tapahtuvat muutokset ja suunnitelmat sekä lapsen oikeu-det vaikuttaa omassa asiassaan. Perhehoidossa lapsella on oikeus tasavertaiseen perheenjäsenyyteen. Lap-sen keskeinen oikeus perhehoidossa on saada osakseen myös rakkautta ja hellyyttä. Lapsella on myös oikeus yhteydenpitoon itselleen läheisten ihmisten kanssa. Lapsen oikeuksia on kuvattu tarkemmin Perhehoidon oppaassa.

Lapsen oireilu

Mikäli lapsen käytös muuttuu tai terveydentila muuttuu ja herättää huolta, siitä tulee kertoa lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Terveydentilaa koskevissa tilanteissa auttaa usein alkuun neuvolan tai kou-lun terveydenhoitaja. Sijoitetulle lapselle kuuluvat asuinkunnan perusterveydenhuollon palvelut. Peruster-veydenhuollosta saa tarvittaessa lähetteen jatkotutkimuksiin. Lapsen käytökseen liittyvässä oireilussa apua voi hakea koulukuraattorilta, koulupsykologilta ja joillakin paikkakunnilla perheneuvolasta. Oppimiseen ja kehitykseen liittyvissä haasteissa voi olla yhteydessä myös päiväkodin tai koulun erityisopettajaan mahdol-listen oppimisen haasteiden selvittämiseksi. Ks. myös lapsen kehitys.

Lapsilisä

Lapsilisä maksetaan perhehoitajalle, jonka tulee hakea lapsilisää suoraan Kelalta lapsen muutettua perhekotiin. Sosiaalityöntekijä lähettää Kelalle kirjeen sijoitetun lapsen lapsilisän maksamisesta perhehoitajalle. Lapsilisän suuruus määräytyy perheessä olevien lapsilisään oikeutettujen lasten lukumäärän mukaan.

Laskut

Sijoitetun lapsen lääkekuluja ja muita sosiaalityöntekijän kanssa sovittuja menoja koskevat laskut tai kuitit maksetuista laskuista tulee lähettää lapsen työntekijälle tiedoksi mahdollisimman pian, viimeistään kuukauden lopussa.

Lasten määrä

Perhekodissa voi hoitaa samanaikaisesti enintään neljää lasta, joihin lasketaan mukaan perhehoitajien omat, alle kouluikäiset lapset. Poikkeuksellisesti lapsia voi olla perhehoidossa enemmän, mikäli perhekotiin on sijoitettu saman perheen sisarukset.

Loma

Perhehoitoon sijoitettu lapsi kuuluu perheeseen ja on mukana perheen lomavietossa. Kulukorvaus kattaa tavanomaiset lomakulut. Ulkomaanmatkoja varten sijoitettu lapsi tarvitsee Eksoten matkustusluvan ja passin. Passin hankkimisesta ks. passi.

Lomitus / lomitusperhe

Ks. perhehoitajan vapaat ja sijaishoito

Lyhytaikainen perhehoito

Lyhytaikainen perhehoito on tarkoitettu vastaamaan sekä kiireellisiin että suunnitelmallisiin sijoitustarpeisiin. Lyhytaikaiseen perhehoitoon voidaan sijoittaa sosiaalityöntekijän päätöksellä avohuollon tukitoimenpiteenä tai kiireellisen sijoituksen perusteella. Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan käyttää myös adoption harkinta-aikana, sijaishuollon muutoskohdissa ja huostaanoton jälkeisessä arviointivaiheessa. Sijoitettaessa

huomioidaan lastensuojelulain mukaisesti perhehoidon ja läheisverkoston ensisijaisuus. Sijoitus kestää yleensä muutamasta päivästä muutamaa kuukauteen ja on lapsen tilapäistä hoitoa. Sijoituksen aikana voi olla tavoitteena vanhemman kuntoutuminen, lapsen tilanteen arviointi ja oikeiden tukimuotojen löytäminen perheelle. Lyhytaikainen sijoitus on aina väliaikainen. Sijoituksen jälkeen lapsi voi palata kotiinsa tai hänen voidaan arvioida olevan pitkäaikaisen sijaishuollon tarpeessa.

Matkakulut

Perhehoitaja saa matkakorvausta kuljettaessaan lasta esimerkiksi terapiaan tai vanhempien tapaamisiin. Myös matkat lasta koskeviin neuvotteluihin korvataan. Eksoten maksama kilometrikorvaus on saman suurinen kuin Kelan oman auton käytöstä maksama kilometrikorvaus. Eksote korvaa oman auton käyttöä terveydenhuollon ja terapiakäyntien osalta Kelan omavastuuosuuden verran. Perhehoitajan tulee ilmoittaa matkakulut kirjallisesti Eksoten sijaishuoltoon kuukausittain.

Menneisyyden käsittely

Sijoitetun lapsen kanssa kannattaa puhua hänen menneisyydestään ja aiemmista elämäkokemuksistaan lapsen ikäkauteen sopivalla tavalla. Perhehoitajan on tärkeää hyväksyä lapsen menneisyys ja tausta sellaisena kuin se on ja osana lapsen identiteettiä. Lapsen kanssa voi katsella valokuvia ja täyttää erilaisia elämäntarinaa kokoavia tehtäväkirjoja. Lasta ei kuitenkaan kannata painostaa puhumaan menneestä ja kokemuksistaan. Usein lapsi alkaa puhua menneestä oltuaan perhehoidossa jonkin aikaa. Mikäli lapsi tuntuu tarvitsevan erityistä tukea menneiden asioiden ja kokemusten käsittelyssä, kannattaa olla yhteydessä lapsen sosiaalityöntekijään. Ks. myös lapsen oireilu.

Nuoren on mahdollista rakentaa kuvaa omasta menneisyydestään myös tutustumalla hänestä sosiaalitoimessa koottuihin lastensuojelun asiakirjoihin. Niiden lukemisesta tulee sopia sosiaalityöntekijän kanssa. Osa nuorista haluaa myös vieraila paikoissa, joihin on ollut aiemmin sijoitettuna. Tämäkin on usein mahdollista erikseen ennalta sopimalla. Jos nuori tarvitsee tukea menneisyytensä käsittelyssä, nuori itse tai perhehoitaja voi olla yhteydessä sosiaalityöntekijään.

Mentorointi

Perhehoidon mentorointi on kokeneen, mentorointikoulutuksen saaneen perhehoitajan antamaa asiantuntija-apua aloittelevalle tai haasteellisessa tilanteessa olevalle toiselle perhehoitajalle. Mentoroinnista tehdään sopimus yhteistyössä lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän, mentorin ja perhehoitajan kanssa. Myös mentoroinnissa on muistettava perhehoitajan vaitiolovelvollisuus lapsen ja muiden henkilöiden tiedoista.

Muuttoilmoitus

Lapsen siirtyessä perhehoitoon tai perhehoidossa olevan lapsen muuttaessa tehdään väliaikainen muuttoilmoitus viikon kuluessa lapsen muutosta. Sijoitetun lapsen kotikunta ei muutu, joten hänen muuttonsa on tilapäinen. Lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee muuttoilmoituksen Digi- ja viestintävirastoon.

Opintojen tukeminen

Sijais- ja jälkihuollon tukena voidaan tukea yksilöllisen tarpeen mukaisesti nuoren opintoja. Toisen asteen opinnot ovat alaikäiselle maksuttomat. Ennen taloudellisen tuen saamista tulee hakea Kelan maksama opintotuki ja mahdollinen oppimateriaalilisä sekä muualla asuvan nuoren asumistuki. Jälkihuollossa olevaa nuorta ei velvoiteta ottamaan opintolainaa. Mikäli koulumatka ylittää 10 kilometriä, tulee nuoren tai perhehoitajan hakea koulumatkatukea Kelasta.

Opintotuki- ja opintoraha

Nuoren tulee hakea Kelan maksamaa opintorahaa ja mahdollista asumistukea Kelalta. Opintokulut katetaan ensisijassa opintorahalla. Jälkihuollossa olevaa nuorta ei velvoiteta ottamaan opintolainaa. Tarvittaessa häntä voidaan avustaa toimeentulotuella. Mikäli koulumatka on yli 10 km, hakee perhehoitaja/opiskelija myös koulumatkatukea KELA:sta.

Opintotukea ei peritä Eksotelle, mutta se huomioidaan perhehoidossa asuvan täysi-ikäisen nuoren perhehoitajalle maksettavassa kulukorvauksessa. Perhehoitajan tulee nuoren kanssa sopia, miten opintoraha käytetään. Huostaan otetun nuoren ei tarvitse ilmoittaa opintotukihakemuksessa vanhempien tai sijaisvanhempien tuloja. Maininta huostaanotosta riittää takaamaan täysimääräisen opintotuen saamiseen.

Pahoinpitely

Suomen laki kieltää yksiselitteisesti lapsen pahoinpitelyn. Mikäli sijoitettu lapsi kertoo, että häntä on pahoinpidelty tai siitä on merkkejä näkyvissä, perhehoitajan on heti otettava yhteyttä sosiaalityöntekijään. Hän ohjaa tarvittaessa lapsen tarkempiin tutkimuksiin. Sosiaalityöntekijä tekee, mahdollisesti konsultoituaan ensin poliisia tai lakimiestä, tutkimuspyynnön poliisille. Lapsen pahoinpitelyn muodoista yksi on lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Sillä tarkoitetaan aikuisten lapsiin tai alaikäisiin nuoriin kohdistamia seksuaalisia tekoja.

Myös internetin vaarat on syytä tiedostaa ja keskustella niistä asiallisesti lasten kanssa. Esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton internet-sivuilta löytyy hyvää materiaalia keskustelun pohjaksi. Muun muassa nuorille suunnattu Viisaasti verkossa -esite antaa hyvät eväät netin turvalliseen käyttöön.

On myös mahdollista, että sijaisperhettä epäillään heille sijoitetun lapsen pahoinpitelystä. Kaikki pahoinpitelyepäilyt selvitetään. Epäilyn kohteeksi joutuneella sijaisperheellä on mahdollisuus saada tukea tilanteen käsittelyyn. Ks. myös kuritusväkivalta ja kaltoinkohtelu.

Palkkionmaksu

Hoitopalkkio ja kulukorvaus maksetaan pitkäaikaiselle perhehoitajalle kuukauden 15. päivä. Palkkion ja kulukorvauksen suuruus näkyy kotiin tulevassa palkkalaskelmassa. Se kannattaa tarkistaa mahdollisten virheiden varalta. Tilinumeron tai verokortin muutoksesta perhehoitajan tulee olla yhteydessä suoraan palkanlaskentaan ja muusta palkkionmaksuun liittyvästä muutoksesta tulee olla yhteydessä sosiaalityöntekijään.

Pankkitili

Lapsen huoltajat säilyvät huostaanotosta huolimatta edelleen lapsen edunvalvojina talousasioissa. Käytännössä he voivat nostaa varoja alle 18-vuotiaan lapsensa nimissä olevalta pankkitililtä. Perhehoitaja voi avata omiin nimiinsä tilin, johon sijoitetulla lapsella on käyttöoikeus. Näin meneteltäessä lapsen vanhemmat eivät pysty nostamaan lapsen toiselta tililtä rahaa. Pankkitilin avaaminen sijoitetulle lapselle voi olla hankalaa. Kannattaa varautua tähän ja varata aikaa kiirettömään asiointiin. Sijaishuollosta annetaan tarvittaessa kirjallinen lausunto perhehoitajana toimimisesta pankkiasiointia varten.

Parisuhde

Perhehoitajien toimiva parisuhde antaa voimaa arjen pyörittämiseen. Jos tuntuu siltä, että parisuhde on ajautumassa umpikujaan, kannattaa hakea apua. Esimerkiksi kirkon perheasiainneuvottelukeskukseen työntekijät ovat erikoistuneet parisuhteen ongelmien hoitoon. Heiltä saatu keskusteluapu on maksutonta ja luottamuksellista eikä siihen hakeutuvilta edellytetä kirkon jäsenyyttä. Neuvontaan voi hakeutua joko parina, yksin tai perheenä.

Passi

Saadakseen sijoitetulle lapselle passin, perhehoitajan tulee pyytää Eksotelta lupa passihakemuksen liitteeksi. Perhehoitaja voi olla asiasta yhteydessä sosiaalityöntekijään. Eksotelta saatu lupa korvaa passin hakemuskaavakkeessa vaadittavat huoltajien allekirjoitukset. Ulkomaille matkustettaessa tulee mukana olla voimassa oleva passi ja Eksoten antama matkustuslupa, jotka oikeuttavat lapsen matkustamaan perhehoitajien mukana.

Jotta ikäviltä yllätyksiltä vältyttäisiin, kannattaa lapsen matkustuslupaa koskevat mahdolliset erityisvaatimukset selvittää matkanjärjestäjältä jo matkaa varattaessa. Matkustusaikeista kannattaa ilmoittaa hyvissä ajoin etukäteen myös sosiaalityöntekijälle. Mikäli mahdollista, perhehoitajan kannattaa kertoa myös lapsen vanhemmille etukäteen aikeesta matkustaa. Näin asia ei tule heille jälkikäteen yllätyksenä lapsen kertoessa matkasta.

Perheen jälleenyhdistäminen

Ks. jälleenyhdistäminen

Perhehoidon tukitiimi

Eksoten alueella toimivien perhehoitajien tukena toimii Perhehoidon tukitiimi, joka työskentelee perhehoitajien ja lapsen kanssa erityisesti lapsen siirtyessä perhehoitoon ja ensimmäisen sijoitusvuoden ajan. Perhehoidon tukitiimin työskentely perhekodissa aloitetaan aina sosiaalityöntekijän kautta.

Perhehoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastus

Perhehoitajalle järjestetään tarvittaessa hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hyvinvointia tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Eksote tarjoaa perhehoitajalle mahdollisuuden hyvinvointi- ja terveystarkastukseen joka toinen vuosi. Hyvinvointitarkastuksesta ja siihen liittyvästä hyvinvointikyselystä tiedotetaan perhehoitajille sähköpostitse tai kirjeitse.

Perhehoidon ohjaus, psykologi

Eksoten sijaishuollon tiimissä työskentelee myös psykologi, joka tukee perhehoitajia ja koko perhettä eteen tulevilla haastavilla tilanteilla. Psykologin kanssa on mahdollista pohtia perhehoitajan ja lapsen välistä suhdetta, mahdollisia lasta tukevia toimintatapoja sekä perheenjäsenten keskinäistä vuorovaikutusta. Psykologi tulee perhehoitajien tueksi sijoitettua lasta koskevilla tilanteilla lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän arvioinnin pohjalta. Psykologi on myös mukana perhehoitajien valmennuksessa ja täydennyskoulutuksessa.

Perhehoitajan oikeudet

Perhehoitajalla on oikeus saada tukea hoito- ja kasvatustehtävässään. Lisäksi perhehoitajalla on oikeus saada valmennusta, koulutusta ja työnohjausta sekä saada hoito- ja kasvatustehtävästään hoitopalkkiota sekä korvauksia sovitulla tavalla. Perhehoitajalla on myös oikeus tulla kuulluksi lapsen huoltoon liittyvissä kysymyksissä. Hoito- ja kasvatustehtävään liittyvissä haasteissa tukea voi lähteä hakemaan lapsen asioista vastaavalta sosiaalityöntekijältä, jonka kanssa yhdessä pohditaan tarvittavaa tukea ja erilaisia avun saamisen mahdollisuuksia. Perhehoitolain mukaan perhehoitajalla on myös velvollisuus ottaa vastaan tarjottua tukea ja apua. Tarkemmin perhehoitajan oikeuksista ja velvollisuuksista lukee Perhehoidon oppaassa. Ks. myös perhehoidon ohjaus, psykologi, perhehoitajan vapaat.

Perhehoitajan sairastuminen

Tavallisissa ohimenevissä sairastumisissa, kuten kausi-influenssassa, perhehoitaja voi tarvittaessa tiedustella kunnallista perhetyötä tai esimerkiksi Mannerheimin lastensuojeluliiton kautta hoitajaa. Mikäli perhehoitaja sairastuu äkillisesti tai pitkäkestoiseen sairauteen, perhehoitajan tulee ottaa yhteyttä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään ja neuvotella hänen kanssaan tilanteesta. Haastavissa tilanteissa tai esimerkiksi pitkän sairaalassa olon ajaksi sosiaalityöntekijän kanssa voi keskustella sijoitetun lapsen hoidon järjestämisestä sijaishoitona. Sairauslomasta tulee olla lääkärintodistus.

Perhehoitajan vapaat

Ks. vapaapäivät ja vapaan järjestäminen

Perhehoitajan velvollisuudet

Perhehoitajalla on velvollisuus turvata lapselle hyvä hoito ja kasvatusta sekä ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen huolenpito ja valvonta. Perhehoitajan tulee tukea ja auttaa lapsen ja hänen vanhempiansa sekä muiden hänelle läheisten henkilöiden välistä yhteydenpitoa asiakassuunnitelmassa sovitulla tavalla. Perhehoitajan tulee tehdä yhteistyötä lapsen sosiaalityöntekijän ja muiden sijaishuollon työntekijöiden kanssa lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyvissä asioissa sekä osallistua perhehoidon neuvotteluihin virka-aikana. Perhehoitajan tulee pitää salassa lapsesta ja hänen vanhemmistaan sekä muista hänelle läheisistä henkilöistä saamansa tiedot. Perhehoitajalla on myös velvollisuus ilmoittaa perhehoitoon liittyvissä olosuhteissa tapahtuneista muutoksista sekä aikomuksestaan ottaa perhehoitoon muita henkilöitä. Laajemmin perhehoitajan oikeuksista ja velvollisuuksista on tietoa Perhehoidon oppaassa.

Perhekoti

Perhehoitoa antavia koteja nimitetään perhehoitolain mukaisesti perhekodeiksi ja siellä hoitoa antavia henkilöitä perhehoitajiksi.

Pitkäaikainen perhehoito

Pitkäaikaisessa perhehoidossa perhehoitajat ovat valmiit ottamaan huostaan otetun lapsen hoitoonsa sillä ajatuksella, että lapsi on perheen pysyvä jäsen. Lapsen siirtyminen pitkäaikaista perhehoitoa tarjoavaan perhekotiin valmistellaan huolellisesti ja mahdollisuuksien mukaan yhdessä lapsen vanhempien kanssa.

Puhelinkulut

Kouluikäiselle lapselle on hyvä hankkia matkapuhelin viimeistään lapsen aloittaessa koulun, jolla lapsi voi pitää itsenäisesti yhteyttä vanhempiinsa ja sukulaisiinsa. Perhehoitaja vastaa yhdestä lapselle hankitusta puhelinliittymästä ja sen kuluista. Puhelimen hankinnasta ja sen käytöstä aiheutuvat puhelinkulut perhehoitaja maksaa hänelle maksettavasta lapsen kulukorvauksesta. Puhelinkuluja ei voi vähentää esimerkiksi lapselle maksettavasta käyttövarasta.

Mikäli lapsen vanhempi haluaa hankkia lapselle puhelimen ja siihen liittymän, perhehoitaja ei voi kieltäytyä vastaanottamasta niitä. Puhelinta kuitenkin pidetään päällä ja käytetään perhekodin käytäntöjen ja tapojen mukaisesti. Lapsen vanhempi vastaa hankkimansa puhelimen laskun maksusta.

Usein perhehoitajat hankkivat erillisen puhelimen ja/tai liittymän perhehoitajien ja lapsen vanhempien yhteydenpitoa varten. Tämä voi olla tarpeen erityisesti, kun kyseessä on pieni lapsi, joka tarvitsee puhelimen käytössä tukea pitääkseen yhteyttä läheistensä kanssa tai kun perhehoitaja käy työssä kodin ulkopuolella. Tällaisen puhelimen ja liittymän kuluista vastaa perhehoitaja itse.

Päivähoito

Sijoitetun lapsen päivähoito kunnallisessa päivähoidossa on perhehoitajalle maksutonta, mikäli molemmat perheen aikuiset ovat työssä kodin ulkopuolella tai päivähoito on arvioitu lapselle kuntouttavaksi toiminnaksi. Lapsen päivähoitodon aloittamisesta tulee sopia lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Tieto päivähoidon aloittamisesta kuuluu myös lapsen vanhemmille.

Perhehoitajan tulee itse hakea lapselle päivähoitopaikkaa. Jo hakemisvaiheessa on ilmoitettava, että paikkaa haetaan perhehoitoon sijoitetulle lapselle. Erityisesti Eksoten ulkopuolelle sijoitettujen lasten osalta tämä on tärkeää. Kunta voi vaatia Eksotelta maksusitoumuksen, jonka toimittamisesta huolehtii sijaishuollon sosiaalityöntekijä.

Rajoitus / rajoittaminen sijaishuollossa

Lastensuojelulaissa (luku 11, 61–74 §) määritellään erilaiset sijoitettua lasta koskevat rajoitukset, mahdollisuudet niiden käyttöön sekä niistä tehtävät päätökset. Perhehoitajan on hyvä tuntee sijaishuollossa käytössä olevat rajoitukset, sillä perhehoidossa niitä ei voi käyttää osana lapsen kasvatusta ja huolenpitoa. Mikäli lapsen hoito ja kasvatusta vaativat rajoitusten kaltaista toimintamallia, on syytä keskustella siitä, onko perhehoito lapselle sopiva sijaishuollon muoto. Ainoa perhehoidossa mahdollinen rajoitus on yhteydenpidon rajoittaminen, josta lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tarvittaessa valmistelee valituskelpoisen päätöksen. Perhehoitaja ei siis voi itsenäisesti rajoittaa myöskään lapsen yhteydenpitoa. Perhehoitaja ei myöskään saa esimerkiksi kuunnella lapsen puheluita tai tutkia lapsen kännykkää tai avata lapselle lähetettyjä kirjeitä ja paketteja. Mikäli perhehoitaja on epävarma, miten tilanteissa tulee toimia, tulee hänen olla yhteydessä lapsen asioista vastaavaan sosiaalityöntekijään. Ks. tarkemmin yhteydenpidon rajoittaminen.

Rikostaustaote

Perhehoitajilta pyydetään valmennusvaiheessa ja/tai ennen lapsen perhekotiin siirtymistä rikostaustaote. Esitettävä rikosrekisteriote ei saa olla kuutta kuukautta vanhempi. Rikostaustaote näytetään sijaishuollon sosiaalityöntekijälle, minkä jälkeen se palautetaan perhehoitajille. Perhehoitaja tilaa rikostaustaotteen Oikeusrekisterikeskuksen verkkosivuilta sähköisellä asiointilomakkeella.

Rippikoulu

Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvat nuoret käyvät yleensä rippikoulun sinä vuonna, kun täyttävät 15 vuotta. Seurakuntien järjestämät rippikoululeirit ovat kohtuuhintaisia. Poikkeuksen muodostavat erilaiset teemarippikoulut, joiden hinta saattaa kohota jopa satoihin euroihin.

Prometheus-leirit ovat elämäkatsomuksiin sitoutumattomille tarkoitettuja aikuistumisleirejä. Niitä voi verrata kirkon järjestämiin rippikoululeireihin. Leireistä saa lisätietoa Prometheus-leirin tuki ry:stä: www.protu.fi.

Ilman huoltajan suostumusta perhehoitaja ei voi muuttaa lapsen uskontokuntaa. Käytännössä kirkkoon kuulumaton nuori ei ilman huoltajan suostumusta saa käydä rippikoulua. Nuori ei myöskään ilman huoltajan suostumusta saa osallistua muun kuin huoltajan hänelle valitseman uskonnollisen suuntauksen rippikouluun.

Rokotukset

Sijoitetulle lapselle kuuluvat kansallisen rokotusohjelman mukaiset rokotukset. Huoltajalla on oikeus esittää mielipiteensä muiden kuin rokotusohjelmaan kuuluvien rokotusten ottamisesta sijoitetulle lapselle. Neuvolalääkäri arvioi lapselle tämän yksilöllisessä tilanteessa välttämättömät rokotukset, esimerkiksi hepatiittirokotteet tai kausi-influenssarokotteet. Perhehoitaja ei ilman huoltajan lupaa tai lääkärin määräystä voi ottaa lapselle rokotusohjelmaan kuulumattomia rokotuksia.

Salassapito

Salassapito ja vaitiolovelvollisuus tarkoittavat lastensuojelun perhehoidon osalta sitä, että sijoitettua lasta ja hänen perhettään koskevat arkaluontoiset asiat ja asiakirjat ovat kokonaan salassa pidettäviä. Salassa pidettäviä tietoja ei saa käyttää myöskään omaksi tai toisen hyödyksi tai toisen vahingoksi. Toimeksiantosopimusta solmittaessa Eksote pyytää perhehoitajia allekirjoittamaan vaitiolositoumuksen.

Perhehoitajan salassapitovelvoitteella suojattuja henkilöitä ovat lapsi ja lapsen vanhemmat sekä muu perhe. Jo pelkästään tieto lastensuojelun asiakkuudesta on salassa pidettävää tietoa, jota ei saa ilmaista sivulliselle.

Sivullisella tarkoitetaan sellaista henkilöä, jolla ei ole lain tai tehtävän nojalla oikeutta tiedon saantiin tai tietojen muuhun käsittelyyn. Sivullinen on siten myös toinen perhehoitaja, viranomaiset, kuten opettaja tai päiväkodin henkilökunta ja lapsen sukulaiset, esimerkiksi isovanhemmat.

Yleisesti salassa pidettävänä asioina pidetään sairauksia sekä taloudellista ja sosiaalista tilannetta, kuten lapsen huostassa oloa. Salassa pidettäviä asioita ovat myös vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat sekä sosiaalinen työrajoitteisuus ja perheolot, kuten lapset kasvatusvaikeudet, vanhempien erimielisyydet ja muut lapsen perheen sisäiset asiat.

Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta on laissa säädetty rangaistus. Perhehoitajan on tarpeen jo etukäteen pohtia sitä, miten menetellään kodissa käyvien vieraiden suhteen tai kodin ulkopuolella liikuttaessa sekä sitä, mitä perhehoitoon sijoitetusta lapsesta kysyttäessä saa ulkopuolisille kertoa. Ks. myös vaitiolovelvollisuus.

Sijaishoito

Valmennettu perhehoitaja voi toimia toisen perhehoitajan sijaisena erityisissä tilanteissa. Sijaishoidosta sovitaan aina lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa, ja sijaishoidon tarvetta sekä toteutusta arvioidaan aina lapsen edun mukaisesti. Lapsi voi tarvita sijaishoitoa esimerkiksi perhehoitajan vaikean sairauden tai sairaalassaolon aikana. Sijaishoitona toteutetaan myös perhehoitajien oikeus vapaisiin. Ks. perhehoitajien vapaat.

Sopeutumisvalmennus

Tieto lapsen sairaudesta ja lapsen saamasta diagnoosista saattaa hämmentää. Sopeutumisvalmennuskursilla saadaan tietoa sairaudesta ja tavataan muita samassa tilanteessa olevia perheitä. Nuorille järjestetään lisäksi omia, sairauden itsehoitoon ja vertaistukeen painottuvia kursseja.

Sopeutumisvalmennuskursseista saa tietoa lasta hoitavalta taholta, Kelasta ja potilasjärjestöistä. Sopeutumisvalmennukseen osallistumisesta ei aiheudu perheelle kuluja.

Sukulaissijoitus, läheisverkostosijoitus

Kun lapsi sijoitetaan perheeseen, jonka vanhemmat ovat hänelle sukua, puhutaan sukulaissijoituksesta tai läheisverkostosijoituksesta. Lapsen ja perhehoitajan sukulaisuussuhdetta lukuun ottamatta sukulaissijoitus ei poikkea muista perhehoitoon sijoituksista. Sukulais- tai läheisverkostosijoitus on aina ensisijaisesti selvítettävä perhehoidon muoto.

Sukulaissijoituksessa perhehoitajat saavat samalla tavalla perhehoitajan palkkion ja kulukorvauksen kuin muutkin perhehoitajat. Heillä on oikeus myös muihin perhehoitajia koskeviin tukitoimiin, kuten tukeen, koulutukseen ja vapaan korvaukseen. Sukulaissijoituksessa perhehoitajat arvioidaan lastensuojelun avoimuuden ja sijaishuollon kanssa yhteistyössä, ja heidät valmennetaan perhehoitajana toimimiseen. Ks. valmennus.

Terveys ja terveydentila

Lapsen terveystiedot kerätään ja kartoitetaan ennen perhesijoitusta. Mahdollisuuksien mukaan aloitetaan myös tarpeelliset arviointi- ja kuntoutustoimenpiteet. Perhehoitajille kerrotaan jo sijoitusta suunniteltaessa lapsen terveydentilasta niin paljon kuin pystytään. Perhehoitajan on kyettävä sietämään jonkin verran epävarmuutta myös sijoitettavan lapsen terveydestä. Tiedot perustuvat neuvolan, koulun, sairaaloiden, kuntouttajien ja lapsen vanhempien antamiin tietoihin.

Mitä isompi lapsi on, sitä enemmän hänestä ja hänen terveydentilastaan on tietoa saatavilla. Usein tiedot täydentyvät kuitenkin vähitellen, ja pienen lapsen osalta tietoja ennen sijoitusta voi olla vähän. Mahdolliset kehityksen viivästymät ja kuntoutuksen tarve ilmaantuvat silloin vasta lapsen kasvaessa. Lasta koskevista terveydenhuollossa tuotetuista papereista, esimerkiksi sairaalan lausunnoista, voidaan antaa perhehoitajalle kopiot vain siinä tapauksessa, että lapsen huoltajat antavat siihen luvan. Jos perhehoitaja käyttää lasta lääkärissä, sairaala lähettää potilasasiakirjat myös perhehoitajalle. Perhehoitajalla ei ole oikeutta lapsen Kanta-palveluihin.

Mikäli jokin lapsen käytöksessä tai terveydentilassa huolettaa, siitä kannattaa heti kertoa sosiaalityöntekijälle. Hänen kanssaan voi pohtia sitä, kenen puoleen kannattaa kääntyä. Ks. myös lapsen oireilu. Ensisijaisesti kannattaa kääntyä oman neuvolan tai koulun terveydenhoitajan tai lääkärin puoleen lapsen terveydentilaa koskevissa kysymyksissä. He kirjoittavat tarvittaessa lähetteen jatkoarviointiin.

Sijoitetun lapsen terveydenhuollossa tulee käyttää julkista terveydenhuoltoa.

Terveydenhuoltomenot

Kulukorvaus kattaa tavanomaiset terveydenhuoltomenot. Kulukorvaukseen sisältyvät tavanomaiset, esimerkiksi infektiosairauksiin liittyvät apteekissa ilman lääkärin määräystä myytävät käsikauppalääkkeet sekä tilapäiseen sairastamiseen liittyvät reseptilääkkeet, terveyskeskusmaksut, poliklinikkamaksut ja lääkärinpalkkiot.

Erikseen korvataan kuitteja vastaan pitkäaikaissairauksiin liittyvät terveyskeskusmaksut, poliklinikkamaksut ja säännöllisesti lapsen käytössä pitkäaikaissairauteen olevat lääkärin määräämät reseptilääkkeet. Lisäksi korvataan kohtuulliset kustannukset silmälasista ja piilolinseistä sekä hammashoito ja sairaalahoito. Pääsääntöisesti suositellaan käytettäväksi julkista terveydenhuoltoa, mutta erityistapauksissa voidaan korvata lapsen hoidosta aiheutuneet yksityislääkärinpalkkiot maksettuja kuitteja vastaan. Yksityislääkärillä käynnistä tulee sopia erikseen lapsen sosiaalityöntekijän kanssa. Peruuttamatta jääneistä aikavarauksista aiheutuneita kuluja ei korvata.

Lapset ohjautuvat terapiaan aina julkisen terveydenhuollon kautta. Perhehoitajille korvataan lapsen terapiasta aiheutuneet kulut sekä siihen liittyvät matkakulut siltä osin kuin Kela tai mahdollinen yksityinen sairausvakuutus ei niitä ota huomioon. Ks. matkakulut.

Tilapäinen lastenhoito

Tilapäistä hoitoa pienille, alle kouluikäisille lapsille järjestetään esimerkiksi avoimissa päiväkodeissa. Hoito on maksullista ja kestää päivisin muutaman tunnin kerrallaan. Mannerheimin Lastensuojeluliitolla on lastenhoitopalvelu, josta voi tilata koulutetun lastenhoitajan kotiin.

Toimeksiantosopimus

Perhehoito perustuu Eksoten kanssa tehtyyn toimeksiantosopimukseen. Toimeksiantosopimuksen laatii lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, ja sen allekirjoittavat jokaisen lapsen osalta perhehoitajat ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. Lapsen ja perhekodin tutustumisvaiheen käynnistyessä perhehoitajille annetaan kirjallisesti perhehoitoa koskeva ohjeistus. Kirjallinen toimeksiantosopimus tehdään pääasiallisesti ennen lapsen muuttamista perhekotiin. Toimeksiantosopimus ei aloita työsuhdetta Eksoteen.

Toimeksiantosopimukseen kirjataan perhekodin kummankin vanhemman tiedot ja molemmat allekirjoittavat toimeksiantosopimuksen. Vakuutukset ovat siten voimassa molemmilla perhehoitajilla, ja molemmilla on juridisesti samat oikeudet ja velvollisuudet osallistua perhehoidossa olevan lapsen hoitoon. Sopimuksessa sovitaan perhehoitajan palkkiosta, kulukorvauksesta, hoidon kestosta, lapsen oikeuksista, perhehoitajan vapaasta ja valmennuksesta sekä sopimuksen irtisanomisesta.

Toimeksiantosopimuksen irtisanominen

Toimeksiantosopimuksen kumpikin osapuoli voi irtisanoa sopimuksen päättymään kahden kuukauden kuluessa siitä, kun sopijapuoli on saanut kirjallisen irtisanomista koskevan ilmoituksen/päätöksen. Irtisanominen katsotaan toimitetuksi viranomaisen puolelta, kun sitä koskeva päätös on saatettu tiedoksi. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana. Mikäli päätös on lähetetty tavallisella kirjeellä, katsotaan asianosaisen saaneen päätöksestä tiedon 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä. Perhehoitajan puolelta irtisanominen katsotaan toimitetuksi, kun tätä koskeva kirjallinen ilmoitus saapuu viranomaiselle. Perhehoitajalle maksetaan irtisanomisajalta hoitopalkkio. Kulukorvaus maksetaan, mikäli lapsi asuu perhehoidossa irtisanomisajan.

Toimeksiantosopimuksen purkaminen

Irtisanomisajasta huolimatta Eksote voi purkaa sopimuksen välittömästi, jos lapsen hoito todetaan sopimattomaksi tai puutteelliseksi. Mikäli perhehoidossa oleva puute on korjattavissa, on viranomaisten varattava kohtuullinen määräaika tämän puutteen korjaamiseksi. Tällöin purkamisoikeuden edellytyksenä on, että puutetta ei ole kehotuksesta huolimatta korjattu määräajassa.

Sopimus katsotaan heti purkautuneeksi, kun sitä koskeva päätös on saatettu tiedoksi. Asianomaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedonsaantitodistukseen merkittynä aikana. Mikäli päätös on lähetetty tavallisella kirjeellä, katsotaan asianomaisen saaneen tiedon 7 päivän kuluttua kirjeen lähettämisestä.

Tuetut lomat

Perhehoitajien on mahdollisuus hakea koko perheelle tuettua lomaa kotimaan eri lomakohteisiin lomajärjestöjen kautta. Loma voidaan myöntää samalle perheelle korkeintaan joka toinen vuosi. Loman myöntämiseen vaikuttavat muun muassa perheen tulot, perheenjäsenten terveydentila, perheen koko ja sosiaaliset seikat. Mikäli lomahakemuksessa kysytään, puoltaako sosiaalityöntekijä lomaanne, kannattaa ottaa yhteyttä omaan sosiaalityöntekijään. Hän voi tarvittaessa kirjoittaa lomaa puoltavan lausunnon hakemuksen liitteeksi. Perhehoitoperheille järjestetään myös erityisesti heille suunnattuja tuettuja lomia. Tiedot ja hakuohjeet julkaistaan Perhehoito-lehdessä. Lomia voi myös tiedustella suoraan Perhehoitoliitosta.

Tuetun loman omavastuuosuus sekä lomakohteen ja kodin väliset matkakulut maksaa perhehoitaja.

Tukiperhe / tukihenkilöt

Tukiperhetoiminta lähtee aina sijoitetun lapsen tarpeesta. Syynä tukiperheen etsimiseen sijoitetulle lapselle saattaa olla esimerkiksi se, että lapsella on vain harvoin mahdollisuus viettää aikaa perhekodin ulkopuolella tai lapsella on sukua ja läheisiä niukasti. Tukiperhelapset käyvät tukiperheessä yleensä yhden viikonlopun kuukaudessa. Loma-aikoina lapset saattavat viipyä tukiperheessä pidempään. Tukiperheelle maksetaan lapsen hoidosta kulukorvaus ja hoitopalkkio.

Tukihenkilö on tavallinen aikuinen, jonka oma elämä on kunnossa ja joka haluaa tarjota lapselle omaa aikaansa ja läsnäoloaan. Tukihenkilö voi toimia lapsen tukena esimerkiksi harrastuksessa tai tavata lasta vapaaajalla yhteisen tekemisen parissa.

Työnohjaus

Perhehoitajien on mahdollista erillisen harkinnan perusteella saada yksilö- tai ryhmätyönohjausta. Työnohjauksesta saa lisätietoja lapsen sosiaalityöntekijältä. Ks. myös perhehoitajien ohjaus, psykologi.

Työttömyysetuudet

Perhehoitaja on toimeksiantosuhteessa Eksoteen. Perhehoitajalla ei siis ole työsuhdetta Eksoten kanssa. Työvoimatoimisto ratkaisee, onko perhehoitaja työttömyysturvalain tarkoittamalla tavalla työmarkkinoiden käytettävissä vai ei. Jos työvoimapolitiittinen lausunto on myönteinen, perhehoitaja hakee työttömyysetuutta joko työttömyyskassalta tai Kelalta.

Vaitiolovelvollisuus

Perhehoitajaa sitoo vaitiolovelvollisuus lasta ja hänen vanhempiaan koskevista asioista. Sosiaalihuollon asiakirjat, jotka sisältävät tietoja sosiaalihuollon asiakkaasta tai muusta yksityisestä henkilöstä, ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettävää asiakirjaa tai sen kopiota tai tulostetta siitä ei saa näyttää eikä luovuttaa sivulliselle eikä antaa sitä teknisen käyttöyhteyden avulla (esim. sähköposti) tai muulla tavalla sivullisen nähtäväksi tai käytettäväksi. Perhehoitoon sijoitetun lapsen salassa pidettäviä asiakirjoja on säilytettävä lukollisessa kaapissa. Sijoituksen loppuessa on kaikki lapsen paperit luovutettava lapsen vastuusosiaaliryhtymänsä tai lapsen ollessa täysi-ikäinen hänelle itselleen.

Sijoitettua lasta ja hänen taustaansa koskeviin uteluihin voi vastata, ettei niistä ole lupa puhua vaitiolovelvollisuuden takia. Ks. myös salassapito.

Vakuutukset

Eksote on vakuuttanut perhehoitajat perhehoitajan tehtävässä tapahtuvan tapaturman ja siinä ilmenneen ammattitautin varalta työtapaturma- ja ammattitautilain mukaisella vakuutuksella.

Lisäksi Eksote on vakuuttanut sijoitetut lapset tapaturman varalta. Vakuutus korvaa tapaturman hoitokulut ja mahdollisen pysyvän vamman. Perhehoitaja voi halutessaan omalla kustannuksellaan ottaa lapselle Eksoten vakuutusta laajemman tapaturmavakuutuksen. Perhehoitaja tulee merkitä mahdollisen vakuutuskorvauksen saajaksi, koska muuten mahdollinen korvaus maksetaan lapsen huoltajille. Perhehoitajan tulee itse maksaa lapselle ottamansa vakuutus.

Eksoten ottama vakuutus ei kata mahdollisia lapsen aiheuttamia vahinkoja. Eksote suosittelee, että perhehoitaja liittyy lapsen perheensä laajaan kotivakuutukseen.

Valmennus

Perhehoitajana voi toimia joko parisuhteessa, yksinhuoltajana tai yksin elävä henkilö. Ennen perhehoitajaksi tehtävän toimeksiantosopimuksen solmimista perhehoitajaksi aikovan henkilön on suoritettava tehtävän edellyttämä valmennus. Mikäli perhehoitajaksi aikovan perheessä asuu kaksi vanhempaa, osallistuvat molemmat vanhemmat valmennukseen. Päätöksen perhehoitajiksi ryhtymisestä on tällöin oltava molempien

yhteinen. Perhehoitajien valmennuksella varmistetaan, että perhehoitajilla on riittävästi osaamista ja valmiuksia tehtävässä toimimiseen. Molempien perheen aikuisten tulee osallistua ja sitoutua valmennukseen.

Eksote valmentaa perhehoitajat yksilöllisesti tai pienryhmissä. Näin pystytään jo valmennusvaiheessa huomioimaan perhehoitajiksi valmennettavien yksilölliset elämäntilanteet, voimavarat ja haasteet. Valmennuksen ryhmissä perhehoitajiksi aikovat pääsevät pohtimaan perhehoitajuutta toisten perhehoitajiksi ryhtymistä harkitsevien kanssa. Valmennuksessa jaetaan keskeistä tietoa perhehoitajan tehtävistä sekä arvioidaan yhdessä valmennettavien ja koko perheen valmiuksia perhehoitajana toimimiseen.

Eksote hyväksyy perhehoitajiksi myös PRIDE-valmennuksen suorittaneita perhehoitajia. Myös tällöin perhehoitajiksi tarjoutuvat tavataan myös henkilökohtaisesti ja heidän soveltuvuuttaan perhehoitajina toimimiseen arvioidaan yksilöllisesti. Valmennus on maksuton, eikä valmennukseen osallistuminen sido siihen, että täytyisi ryhtyä perhehoitajaksi. Valmennukseen osallistumisen ja perhehoitajaksi ryhtymisen esteitä ovat parantumaton, etenevä ja selvästi toimintakykyyn vaikuttava sairaus, aktiivinen tai akuutti lastensuojelun tai mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakkuus sekä parhaillaan meneillä oleva kriisi perheessä, esimerkiksi suuret haasteet parisuhteessa tai lähipiirissä

Vammaistuki

Kela maksaa pitkäaikaisesti sairaan tai vammaisen lapsen hoidosta vammaistukea. Tuki on porrastettu kolmeen luokkaan hoidon vaativuuden mukaan. Eksote perii vammaistuen hoidon korvauksena ja perhehoitajan hoitopalkkiota korotetaan vammaistuen porrastuksen mukaan. Ks. hoitopalkkion korottaminen.

Perhehoitaja täyttää Kelan vammaistukihakemuksen ja toimittaa sen lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Hakemukseen pitää liittää sitä varten kirjoitettu lääkärinlausunto C, joka ei saa olla puolta vuotta vanhempi. Mahdollisuus vammaistukeen kannattaa selvittää aina, kun lapsi käy terapiassa, tarvitsee jatkuvaa lääkitystä tai on käyttäytymisensä takia vaativa hoidettava. Vammaistukihakemus kannattaa täyttää huolellisesti. Hakemusta täyttäessäsi voi arvioida sitä, millä tavoin lapsen hoito poikkeaa samanikäisen, terveen lapsen hoidosta. Hakemuksessa mainitsemasi arjen esimerkit selventävät asiaa. Päätös vammaistuesta tulee Eksotelle.

Vanhempainpäiväraha

Perhehoitoon sijoitetun vauvan hoitaminen ei oikeuta perhehoitajaa äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaan eikä kotihoidon tukeen. Lisätietoja tuista saa Kelasta.

Vapaapäivät ja vapaan järjestäminen

Lasten perhehoito sitoo perhehoitajan ympärivuorokautisesti lapsen hoitoon. Perhehoitajan vapaan tarkoituksena on tarjota perhehoitajalle mahdollisuus irrottautua lapsen hoitovastuusta ja tukea perhehoitajan jaksamista. Perhehoitajalle kertyy oikeutta vapaaseen 2 vuorokautta kustakin kuukaudesta, jolloin lapsi on

perhehoidossa vähintään 14 vuorokautta. Perhehoitaja voi joko järjestää vapaan läheisverkostonsa tuella tai sijoitetulle lapselle voidaan järjestää Eksoten toimesta perhehoitajien vapaiden ajaksi sijaishoito, josta tehdään erillinen toimeksiantosopimus.

Mikäli Eksote ei järjestä sijaishoitoa perhehoitajan vapaan ajaksi, perhehoitajalla on oikeus saada vapaapäiviltä Ekosten ohjeistuksen mukainen lomarahaa vuosittain jälkikäteen maksettuna. Perhehoitaja voi myös ottaa osan lakisääteisestä vapaastaan lomarahana ja osan vapaina. Tästä sovitaan aina etukäteen lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Lapsen mahdolliset vierailut vanhempien tai muiden läheisten luona eivät kuluta perhehoitajan vapaita, koska perhehoitajan on tuolloin oltava tarvittaessa lapsen käytettävissä. Ks. myös sijaishoito.

Vastuutyöntekijä

Perhehoidon aikana tarvittavan tuen järjestämiseksi perhehoitajalle on nimettävä vastuutyöntekijä. Perhehoitajalle on järjestettävä toimeksiantosopimukseen kirjattavalla tavalla riittävä mahdollisuus saada tukea ja tavata vastuutyöntekijää. Perhehoitajan vastuutyöntekijänä toimii yleensä sama sosiaalityöntekijä, joka vastaa lapsen asioista.

Verotus

Sijoitetun lapsen hoidosta maksetaan perhehoitajalle hoitopalkkiota ja kulukorvausta. Molemmat ovat veronalaista tuloa. Kulukorvauksen osuuden perhehoitaja saa kuitenkin vähentää verotuksessa. Ks. myös hoitopalkkio, kulukorvaus. Veroilmoitusta täytettäessä on siis muistettava merkitä vähennyksiin perhehoidon kulukorvaus. Lomakkeessa kulukorvauksen vähennys ilmoitetaan kohdassa ”muut tulonhankkimiskulut”.

Vertaistuki

Paikalliset sijaiskotiyhdistykset järjestävät perhehoitajille vertaisryhmiä. Niissä keskustellaan avoimesti perhehoitoon liittyvistä kysymyksistä ja jaetaan kokemuksia. Vertaisryhmiin voi osallistua, vaikka ei olisikaan yhdistyksen jäsen. Perhehoitoliiton nettisivuilta näet paikkakunnallasi toimivan sijaiskotiyhdistyksen yhteystiedot.

Eksote tarjoaa perhehoitajille tietyin aikaväleihin myös omia vertaisryhmiä. Näistä tiedotetaan perhehoitajille sähköpostilla tai kirjeitse.

Väkivalta

Ks. kaltoinkohtelu ja kuritusväkivalta

Yhteydenpito

Perhehoitajaa sitoo yhteydenpitovelvoite. Perhehoitoon sijoitetulla lapsella on oikeus pitää yhteyttä hänelle tärkeisiin ihmisiin ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Perhehoitajalla on velvollisuus mahdollistaa ja tukea lapsen ja lapselle läheisten ihmisten yhteydenpito. Yhteydenpito voi tapaamisten lisäksi olla puheluita, videopuheluita, kirjeiden lähettämistä tai viestejä. Yhteydenpidosta biologisiin vanhempiin ja muihin sukulaisiin sovitaan asiakassuunnitelmassa. Varsinkin sijoituksen alussa, kun lapsen vanhempien ja perhekodin välinen yhteistyö vielä hakee muotoaan, kannattaa yhteydenpidosta sopia yksityiskohtaisesti yhteistyössä lapsen vanhempien ja lapsen sosiaalityöntekijän kanssa.

Perhehoitajan ja sosiaalityöntekijän yhteydenpito onnistuu esimerkiksi puhelimitse ja sähköpostilla. Sähköposti on kätevä väline yhteydenpitoon sosiaalityöntekijöiden ja muiden viranomaisten kanssa. Sähköpostissa ei kuitenkaan saa kertoa asiakastiedoista nimillä. Sosiaalityöntekijä voi lähettää perhehoitajalle myös salattua sähköpostia, ja salattuun sähköpostiin vastaamalla lähetetyt perhehoitajan viestit ovat myös salattuja. Tästäkin huolimatta sähköposteissa tulee välttää kertomasta salassapidettäviä tietoja niin, että ne voidaan yhdistää sijoitettuun lapseen tai muuhun yksityishenkilöön. Ks. rajoitus / rajoittaminen sijaishuollossa.

Yhteydenpidon rajoittaminen

Laki velvoittaa perhehoitajaa ja lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää tukemaan lapsen suhteita hänelle läheisiin henkilöihin. Lapsen ja läheisten yhteydenpidosta pyritään sopimaan asiakassuunnitelmanuottelussa ja yhteydenpidosta sovitut asiat kirjataan tarkasti lapsen asiakassuunnitelmaan. Asiakassuunnitelma on perhehoitajalle ohje lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidon tukemisessa. Mikäli lapsen läheisten kanssa ei päästä sopimukseen yhteydenpidosta, tehdään yhteydenpidon rajoittamisesta päätös.

Lapsen yhteydenpitoa läheistensä kanssa voidaan rajoittaa vain painavasta syystä. Joskus lapsen ja hänen läheistensä tapaamiset ja muu yhteydenpito näyttävät lapselle haitallisina. Mikäli perhehoitajalla herää huolta lapsen ja hänen läheistensä yhteydenpidosta, tulee perhehoitajan keskustella asiasta lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän kanssa. Yhteydenpitoa voidaan rajoittaa, jos siitä on varaa lapsen hengelle, terveydelle, kehitykselle tai turvallisuudelle, yhteydenpito vaarantaa lapsen sijaishuollon tarkoituksen toteutumisen tai siitä on vaaraa perhekodin muille henkilöille. Tällöin sosiaalityöntekijä valmistelee yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen. Yhteydenpidon rajoittamisen tarvetta ja edellytyksiä arvioi aina lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, eikä perhehoitaja voi oma-aloitteisesti rajoittaa lapsen yhteydenpitoa.

Yhteydenpidon rajoittamista koskevan päätöksen kirjataan tarkasti, mitä yhteydenpitoa rajoitetaan ja millaista yhteydenpitoa päätöksellä ei rajoiteta. Esimerkiksi lapsen ja läheisten tapaamiset voidaan määrätä valvotuiksi. Tämä ei kuitenkaan estä lasta pitämästä vapaasti yhteyttä läheisiinsä esimerkiksi puheluin tai viesteillä, ellei niitä erikseen ole päätöksessä rajoitettu. Ks. rajoitus / rajoittaminen sijaishuollossa.

Yleinen asumistuki

Perhehoidon hoitopalkkio vaikuttaa tulona yleisessä asumistuessa. Kulukorvaus ei vaikuta etuuksien määrään. Perhehoitoon sijoitettu lapsi katsotaan mukaan perheen kokoon yleistä asumistukea myönnettäessä ja sen määrästä päätettäessä. Yleinen asumistuki haetaan Kelalta.